

סוכה יב

משה שווערד

1. ספר ויקרא פרק כג

(מב) בַּסֹּכֶת תֵּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים כָּל הָאֶזְרָח בְּיִשְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בַּסֹּכֶת:

(מג) לְמַעַן יִדְעוּ דְרֹתֵיכֶם כִּי בַּסֹּכֶת הוֹשַׁבְתִּי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲנִי יְדוֹד אֱלֹקֵיכֶם:

2. טור אורח חיים סימן תרכה

בסוכות תשבו שבעת ימים וגו' למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם וגו' תלה הכתוב מצות סוכה ביציאת מצרים וכן הרבה מצות לפי שהוא דבר שראינו בעינינו ובאזנינו שמענו ואין אדם יכול להכחישנו והיא המורה על אמיתת מציאות הבורא יתעלה שהוא ברא הכל לרצונו והוא אשר לו הכח והממשלה והיכולת בעליונים ובתחתונים לעשות בהן כרצונו ואין מי שיאמר לו מה תעשה כאשר עשה עמנו בהוציא אותנו מארץ מצרים באותות ובמופתים והסוכות שאומר הכתוב שהושיבנו בהם הם ענני כבודו שהקיפן בהם לבל יכה בהם שרב ושמש ודוגמא לזה צונו לעשות סוכות כדי שנוכח נפלאותיו ונוראותיו ואע"פ שיצאנו ממצרים בחדש ניסן לא צונו לעשות סוכה באותו הזמן לפי שהוא ימות הקיץ ודרך כל אדם לעשות סוכה לצל ולא היתה ניכרת עשייתנו בהם שהם במצות הבורא יתברך ולכן צוה אותנו שנעשה בחדש השביעי שהוא זמן הגשמים ודרך כל אדם לצאת מסוכתו ולישב בביתו ואנחנו יוצאים מן הבית לישב בסוכה בזה יראה לכל שמצות המלך היא עלינו לעשותה ....

3. ספר קול אליהו על ויקרא פרק כג פסוק מג

למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים וגו' (שם כג. מג) הנה רבים מקשים למה אנחנו עושים סוכות בתשרי כיון שהוא נגד היקף ענני כבוד היה ראוי לעשותו בניסן כי בניסן היה תחילת היקף עננים, אמנם י"ל לפי שכשעשו את העגל נסתלקו העננים ואז לא חזרו עד שהתחילו לעשות המשכן, ומשה ירד ביום הכפורים וממחרת יום הכפורים ויקהל משה וצוה על מלאכת המשכן, וזה היה ב"א בתשרי, וכתוב (שמות לו. ג) והעם הביאו עוד נדבה בבוקר בבוקר עוד ב' ימים, הרי י"ג בתשרי, וב"ד בתשרי נטלו כל חכם לב ממשה את הזהב במנין ומשקל, ובחמשה עשר התחילו לעשות, ואז חזרו הענני כבוד ולכך אנו עושים סוכות בט"ו בתשרי.

4. ספר טורי זהב על או"ח - סימן תרכה

כתב הטור ... דאיתא פלוגתא בפ"ק דסוכה ר"ע ס"ל סוכות ממש קאמר קרא שהושיבם הקב"ה בשעת יציאת ור"א ס"ל ענני כבוד הקיפם ונראה דיש חילוק בפירוש הפסוק ביניהם דלר"ע אין רבותא באותן הסוכות א"כ מה זכרון יהיה בדבר אלא ודאי הזכרון שאז יצאנו ממצרים ונמצא עיקר תכלית סוכה שלנו לזכור י"מ אבל לר"א הוה הזכירה על נס אחר דהיינו הקפת ענני כבוד אלא שתלה הכתוב המצוה בי"מ כמו שאר מצות כגון מצות ציצית שיש בה י"מ וזה פשוט שאין גוף מצות ציצית להזכיר י"מ אלא שהכתוב ייחס המצוה אחר י"מ ורבינו רוצה לסתום כר"א ...

5. ב"ח אורח חיים סימן תרכה

א בסכת תשבו וגו' תלה הכתוב וכו'. איכא למידק בדברי רבינו שאין זה מדרכו בחיבורו זה לבאר הכונה לשום מקרא שבתורה כי לא בא רק לפסוק הוראה או להורות מנהג ופה האריך לבאר ולדרוש המקרא דבסכת תשבו ויראה לי לומר בזה שסובר דכיון דכתב למען ידעו וגו' לא קיים המצוה כתיקונה אם לא ידע כוונת מצות הסוכה כפי פשטה ולכן ביאר לפי הפשט דעיקר הכוונה בשיבת הסוכה שיזכור יציאת מצרים וזה הטעם בעצמו לרבינו ז"ל במה שכתב בהלכות ציצית בסימן ח' (עמ' כה) ויכוין בהתעטפו שצונו המקום וכו' וכן בהלכות תפלין בסימן כ"ה (עמ' עא) כתב ויכוין בהנחתם שצונו המקום להניח וכו' כדי וכו' מה שלא עשה כן בשאר הלכות כי לא כתב שיכוין שום כוונה בעשיית המצוה מפני כי המקיים המצוה כדינה יוצא בה אף על פי שלא היתה לו שום כוונה אבל בעיצית שכתוב בהן (במדבר טו מ) למען תזכרו וגו' וכן בתפלין כתוב (שמות יג ט) למען תהיה תורת יי' בפידך שפשוטו הוא שהתפלין הם אות וזכרון כדי שיהא תורת ה' שגור בפינו כי ביד חזקה הוצאך יראה שלא קיים המצוה כתיקונה אם לא יכוין אותה הכוונה ולכן כתב בהלכות אלו ויכוין וכו' וכן גבי סוכה שכתוב למען ידעו וגו' משמע ליה גם כן שצריך שיכוין בשעת ישיבת הסוכה הטעם המכוון במצוה:

6. ב"ח אורח חיים סימן תרכה

על כן יראה לי לומר דעיקר כוונת רבינו לבאר דפשט המקרא הוא שהכוונה במצות סוכה היא לזכור יציאת

מצרים אבל אין פירוש המקרא שהכוונה במצות סוכה היא למען ידעו כי בסוכות הושבתי את בני ישראל לבד כי בזה מקיים המצוה כתיקונה ומה שאמר הכתוב בהוציא אותם מארץ מצרים לא קאי אלמען ידעו אלא התורה הודיענו שהושבה של בני ישראל בסוכות היה באותו הזמן אבל קיום המצוה היא בדיעת ההושבה בסוכות לבד שזה אינו אלא עיקר הפירוש שידעו כי ההושבה היתה בסוכות בהוציא אותם מארץ מצרים והוא שכתב תלה הכתוב מצות סוכה ביציאת מצרים וכן הרבה מצות כלומר דמשאר הרבה מצות שתלאם ביציאת מצרים יש ללמוד שגם מצות סוכה תלאה ביציאת מצרים ושזהו עיקר הידיעה כמו שאמר למען ידעו ואמר טעם לזה לפי

שהוא דבר שראינו בעינינו וכו' פירוש **שאם היה עיקר הכוונה בלמען ידעו שהושבה היתה בסוכות לבד אם כן לא היה בזה רק זכירת החסד שעשה עמהם במדבר ובודאי דהוה קשה דכמה מעלות טובות למקום עלינו שהאכילנו את המן ונתן לנו הבאר ושאר חסדים ולמה צוה יותר במצות סוכה לזכור החסד של ההושבה בסוכות יותר משאר חסדים אבל אם עיקר הכוונה לזכור יציאת מצרים אתי שפיר** שכן הרבה מצות נצטוו זכר ליציאת מצרים לפי שהוא דבר שראינו בעינינו וכו' והוא המורה על אמיתת מציאות הבורא וכו' ואם כן משאר הרבה מצות יש ללמוד שגם במצות סוכה היתה הכוונה בלמען ידעו על הידיעה של יציאת מצרים ....

7. משנה ברורה סימן תרכה

וכתבו האחרונים שיכוין בישיבתה שצונו הקב"ה לישב בסוכה זכר ליציאת מצרים וגם זכר לענני כבוד שהקיפן אז עלינו להגן עלינו מן השרב והשמש. וכל זה לצאת ידי המצוה כתקונה הא דיעבד יוצא כל שכוין לצאת לבד [פמ"ג]:

8. ספר פסקי תשובות

פסקי	סימן תרכה – הלכות סוכה	תשובות	שז
ותירץ הב"ח שהכא דברי רבי אליעזר עיקר כי כן תירגם אונקלוס (ויקרא כ"ג מ"ג) "ארי כמטלת עננין אוהיבת", כי רק לטעם זה שייך לעשות זכר על כך משא"כ לטעם של סוכות ממש עשו להם, וכן סתמו רש"י והרמב"ן (שם) כפי דברי רבי אליעזר.	ורא שמים יוצא ידי שניהם ויכוין ב' הכוונות הנ"ל, כי אל"ל ואלו דברי אלהים חיים.	לכוין כוונת המצוה כליל א' דסוכות ובשאר ימי החג	
אמנם הרשב"ם (שם) מכאן ענין חג הסוכות עפ"י טעמו של רבי עקיבא, וז"ל: "חג הסוכות בשעת האסיף אשר מלאו הגרנות בר והיקבים תירוש ויצהר וצוה הכתוב לישב בסוכות לזכרון כי במדבר ישבו באהלים ולא היה להם קרקע ולא דגן תירוש ויצהר וכו' ומתוך כך תתנו הודאה למי שנתן לכם נחלה וכתים מלאים כל טוב ואל תאמרו בלבבכם כחי ועוצם ידי עשו לי את החיל הזה" וכו', ובפמ"ג (מ"ז ס"י זה) מביא דברי רשב"ם אלו ומסכים לדבריו כי כוונתו דרבי עקיבא פסקינן.	זה וריש ס"י ח' שאם כי בכל המצוות שחובתן מן התורה החובה לכוין לפני קיום המצוה שרצונו לקיים מצוות ה' שציונו לקיים מצוה זו (עין שו"ע ס"י ס' ומ"ב שם) אבל אין חובה לכוין טעמי המצוה, מכל מקום שונה מצוות סוכה ⁴ שהתורה כתבה את טעם המצוה 'למען ידעו דורותיכם' וכו' ולכן חובה לכוין בשעת קיום המצוה גם טעם המצוה, ובבכורי יעקב (סק"ג) הסכים לדברי הב"ח והוסיף "ואם לא	ב. מ"ב סק"א: וכתבו האחרונים שיכוין בישיבתה שצונו הקב"ה לישב בסוכה זכר ליציאת מצרים וגם זכר לענני כבוד שהקיפן אז עלינו להגן עלינו מן השרב והשמש, וכל זה לצאת ידי המצוה כתיקונה הא דיעבד יוצא כל שכוין לצאת לבד. [ולאפקי מדעת הב"ח (ס"י) זה וריש ס"י ח' שאם כי בכל המצוות שחובתן מן התורה החובה לכוין לפני קיום המצוה שרצונו לקיים מצוות ה' שציונו לקיים מצוה זו (עין שו"ע ס"י ס' ומ"ב שם) אבל אין חובה לכוין טעמי המצוה, מכל מקום שונה מצוות סוכה ⁴ שהתורה כתבה את טעם המצוה 'למען ידעו דורותיכם' וכו' ולכן חובה לכוין בשעת קיום המצוה גם טעם המצוה, ובבכורי יעקב (סק"ג) הסכים לדברי הב"ח והוסיף "ואם לא	
תרכה – 1. לבוש ס"י זה, תעין בכרכי בשם תורת כהנים שהגירסא ההפך ר"א סוכות ממש וריע ענני כבוד. 2. פמ"ג שם, תעייש שמביא פלוגתת הביח הטיז בחסבר מחלוקתם של ר"א וריע. 3. אפ"ל, דהנה מפורש בתורה שהיה ענני כבוד, אלא הוצרכו לסוכות ממש לאלו שהענין פולטם וכובים ומצורעים וטמאים לנפש אדם וכו' שהיו חרץ למחנה (עין דרשות חת"ם דרשה נ"ג), [בכמ"כ בכל הדורות יש צד דרשות במצות סוכה יש אשר יוכי לבבם וטהרו נפשם ורעיונם בימי הרחמים והרצון שקודם לחג הסוכות ואצלם סוכה הוא בחינת ענני כבוד, בצל השכינה הק', וכלשון הוה"ק צילא דמיהמנותא, יש אשר לא רחצו והסירו ריע מעלליהם ולא יוכי נפשם בימי הרחמים, ואצלם בחינת סוכות ממש להצילם מורם וממטר שרב, בחינת הליכה לגלות חרץ למחנה, וכלשון היהיר בכניסה לסוכה 'בצאתי מביתי חרצה יחשב כאילו הרחקתי נדחי' שע"ז מתכפר עוונתם ונצילים מגזירה רעה ר"ל, ולכן נקרא סוכות בלשון רבים כי נכלל בו ב' הבחינות הנ"ל, ובה אפשר גם לפרש פלוגתת הגמ' (סוכה כ"ח ע"ב) אי סוכה וירית קבע (בחינת ענני כבוד) בענין או וירית ארעי (בחינת גלות), ולהלכה נקטינן (בס"י תרל"ט) שיעשה אדם סוכתו קבע וביתו ארעי בו ימי סוכות, כי בטוחים אנו שיצא לאור משפטינו בחדס ורחמים וראויים אנו לישב בסוכה בחינת ענני כבוד, צילא דמיהמנותא, המרמז על וירית קבע. 4. והוא לטעם דריע שסוכות ממש			

אך גם לא קיים מצוות ציצית, ולכן ראוי לכל אדם בכל עת שנכנס לסוכה ונתחייב לברך ילישב בסוכה' שיכוין שברצונו לצאת ידי חובת מצוות עשה בסוכות תשבו שבעת ימים כאשר ציוונו הכורא ית"ש (וכמבואר נכון לכוין גם את טעמי המצוה לצאת שיטת הכ"ח ובכור"י רדע"מיה).

מצוה למרוח בעשיית הסוכה, וזמן עשייתה

ג. מ"ב סק"ב: ומי שאינו מדקדק (להתחיל בבניית הסוכה מיד כמראי יה"כ) עכ"פ ביום המחרת אחר יציאה מביהכ"ס יתחיל ויגמור כולה אם אפשר. ואם אינו מספיק לעשות בהידור וכראוי, מוטב¹⁰ שלא להמיר לעשותה ביום אחד, יש¹¹ לכל אדם להשתדל להניח בעצמו את כל הסכך, ואם אי אפשר לו מאיזה סיבה יסכך¹² מעט והשאר יעשה ע"י שליח ויאמר לו אתה שלוחי לסכך סוכה זו לשם¹³ מצות סוכה, ומנהג צדיקים¹⁴ להקפיד למרות חולשתם וטרדתם

כיון טעם המצוה אפילו בדיעבד לא יצא, ולכן אם אכל בלילה ראשונה בסוכה בלא מוטה זו יש להחמיר ולאכול שוב כיוון כוונתו, ויחזיר כל אחד ללמד ולספר לבניו ולבני ביתו בלילה ראשונה כוונת מצוות סוכה' וכו' וכן פסק כשיטה זו בס"פ דרך פיקודין' (להגח"ק בעל בני יששכר ד"ע:).

ונלכך, אם כי אין לנו אלא הכרעת המשנ"ב עפ"י גדולי הפוסקים שבדיעבד יצא כל שכיון לצאת בלבד, מ"מ בודאי ראוי לכל אדם לצאת ידי כל השיטות במצוה חביבה זו ולדקדק מאד לכוין טעמי המצוה כפי המבואר לעיל אות א' [ובשאר ד' ימי החג, אצ"פ שאם לא כיון בעת ישיבתו בסוכה לצאת ידי חובת המצוה שציוונו השי"ת (לשאר פוסקים) או טעמי המצוה (לכ"ח ובכור"י) לא⁸ חשיב כעובר על עשה ובאוכל או יושן חוץ לסוכה, מכל מקום אינו נחשב כקיים מצוות עשה ר' בסוכות תשבו שבעת ימים, והרי הוא כאדם שאינו לובש בגד של ד' כנפות מצויצות כהלכתן שלא עבר עבירה

ח, וע"ע בהערה דלהלן. 6. בהקדמה א' אות ה', וכשיטת הביח פסקו גם במועד לכל חי סי' כ' וטור' בית יצחק יורד ח"ב סי' קס"ח. 7. וע"ן בדרך פיקודין שם שלכן לא מצונו בטור ושור"ע שהעתיקו את טעמי המצוה אלא בני מצוות אלו, ציצית (סי' ח' סעי' ח'), תפילין (סי' כ"ה סעי' ה') וסוכה (בסי' זח), לרמוז לנו ענין זה שיש לכוין במצוות אלו טעמי המצוה גם עפ"י ההלכה הפסוקה. 8. מנחת חינוך מצוה שכ"ה. 9. בן איש חי פ' האוינו, וע"ן בס' מנחת שלמה סי' א' שעפ"י דברי הביה"ל סי' ס' סעי' ד' (רי"ה וראי שצריכות) עולה לדינא דלא בהמניה אלא שיעבר ממש על המיע כשיש חסרון כוונה במצוה וכל האוכל בו ימי החג ללא כוונה לקיים המצוה הרי הוא כאוכל חוץ לסוכה, ועיי"ש שמאריך בזה ומספק דהדבר צריך הברע לדינא, וע"ע מועדים ומננים ח"א סי' פ"ה, ולכן לב מי לא יחזיר דאולי בחסרון כוונה עובר על מיע ובאוכל וישן חוץ לסוכה, וכן להתרגל תמיד בעת הכניסה לסוכה באופן שחייבים לברך לישב בסוכה לומר הגוטה המובא במחזוריים לפני קידוש ודל"א א' הרינו מוכן ומזומן לקיים מיע וכו'. 10. מט"א סי' תרכ"ד סעי' ט"ו. 11. כה"ח סק"א כי מצוה בו יותר מבשלוחו, וע"ן לעיל סי'

9. ספר הסוכה השלם

תפס	ספר הסוכה השלם	אוצר ההגדה / שער ג: טעמים
עולם הזה דירת עראי כסוכה. ואחרי אשר התגבולנו נגד פני עליון מריה עז ויחב"פ הירשים הרחמים והסליחות לכפר הפשע וכו', על כן ציונו יתצור תיבא אחר יחב"פ להשתדל במצות סוכה.	(שמחת הרגל - זה הסוכה לשאר א')	בספר בית השואבה (סי' א) כתב שההוכחה העיקרית היא על פי דברי המכילתא בפ' בשלח (שמות יג, ב): 'ויסעו מסוכות - רבי עקיבא אומר: אין סוכות אלא עניי כבוד. שאמר (ישעיה ד, ה): וברא ה' על כל מכן הר ציון וגו' ענין יומם וגו' כי על כל כבוד חופה, וסוכה תודה לצל יומם מחורב'.
ג. טעם למה נקטו הפוסקים הלכה כרבי אליעזר דסוכה זכו לעגני כבוד, ולא כרבי עקיבא דסוכות ממש עשו להם	אייתא בבב"א סוכה (יא, ב) על הפסוק 'כי בסוכות הושבתי את בני ישראל' וגו' - 'עניי כבוד הויו, דברי רבי אליעזר, רבי עקיבא אומר סוכות ממש עשו להם'.	הרי שעיקר הלימוד, אינו ממשמעות המקרא בתורה, אלא מההושואות שבדברי הנביא ישעיהו שהסוכות הן עניי הכבוד. אכן יש שמפקפק בזה איך אפשר להכריע במחלוקת הנאים מתוך ממשמעות הכתוב בלבד - ראה ביכורי יעקב (תרכה ס"ק ב) משי"ב לפקפק במשמעות מהכתוב.
הנהגה לפי מאי דקיי"ל בכל מקום שנחלקו רבי אליעזר ורבי עקיבא הלכה כרבי עקיבא, א"כ למה נקטו הפוסקים בטור ושלחן ערוך (א"ח סי' תרכה) וכן ברש"י על התורה (ויקרא כג, מג) דטעמם מצות סוכה וכו' לעניי כבוד, ולא כתבו כרבי עקיבא דסוכות ממש עשו במדבר?	הוכחה מתרגום אונקלוס	בחורת כהנים הגורסא להיפך בבבב"י יעקב (שם) כתב: כי בטרדת כהנים (כג, מג) הגירסא להיפך: 'ר' אליעזר אומר סוכות ממש הויו, רבי עקיבא אומר סוכות עניי כבוד הויו'. נמצא שרש"י והפוסקים סמכו על גירסת הת"ר, שלפי זה ההלכה כרבי עקיבא.
ח"ל הבי"ח (א"ח, תרכה): 'אבל לר' אליעזר וכו' ודבריו עיקר, דכן תרגם אונקלוס: 'ארי במטלת ענין אותיבת'.	הוכחה ממשמעות הכתוב - כי בסוכות 'הושבתי'	למ"ד סוכות ממש - מהו ענין הידיעה לדורות יש לתמוה, וכי מה החידוש שבדבר שישבו ישראל בסוכות פשוטות, עד כדי כך, שאמרה התורה על זה: 'למען ידעו דורותיכם?'
הרא"ם (בפירושו לתורה פ' אמור שם) כתב להוכיח ממשמעות לשון הכתוב: כי בסוכות הושבתי שיה מורה על פועל אלקי ולא על פועל אנושי והיינו עניי כבוד. שאם מדובר בסוכות ממש עשו במדבר, היה לו לומר כי בסוכות ישבו עייש.	הוכחה ממשמעות הכתוב - בסוכות (בפתח הידיעה)	לזכרון, שמחלילה לא היו בתים לשבת, והכל ניתן מה' הרש"ם על התורה, (אמור כג, מג) ביאר בזה: 'למען ידעו דורותיכם. פשוטו כדברי האומרים במסכת סוכה - סוכה ממש.
אלם הקרבן אהרן (שם) דחה ראיה זו, כי ארבה מהפסוק ממשע שרק ההושבה מיוחסת להקב"ה ולא עשיית הסוכה, ולכן פירש, שההכרח לפרש שעניי כבוד הויו ממה שאמר הכתוב בסוכות בפתח הידיעה והם עניי הכבוד שהיו ידועים כבר.	זה טעמו של דבר: חג הסוכות תעשה לך באספק מגרן ומיקבך, באספק את תבואת הארץ, ובתיכם מלאים כל טוב דגן תירוש ויצהר, למען תוכרו כי בסוכות הושבתי את בני ישראל במדבר ארבעים שנה, בלא יישוב ובלא נחלה, ומתוך כך תתנו הודאה למי שנתן לכם נחלה ובתים מלאים כל טוב, ואל תאמרו בלבבכם כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה וכו'. ולכן יוצאים מבתיים מלאים כל טוב בומן אסיפה,	

הושבין בסוכות, **לזכרון שלא היה להם נחלה במדבר ולא בתים לשבת**.

לזכרון הנט, שארבעים שנה לא באו בבית – ולא חסרו דבר

הרמב"ן בפירושו לתורה (שם) ביאר לדעת האומר סוכות ממש עשו להם: "הזכרון, שידעו ויזכרו שהיו במדבר לא באו בבית, ועיר מושב לא מצאו ארבעים שנה. והשם היה עמהם לא חסרו דבר".

ד. טעם למה אין ממצות הסוכה להקיף אותה מסביב (ד' רוחות, מעלה מטה) בדומה לענני הכבוד

על הפסוק בתורה (במדבר י, לד): "וענן ה' עליהם יומם בנסעם מן המחנה" – פירש רש"י: "שבעה עננים כתובים במסעיהם. ארבע מארבע רוחות ואחד למעלה ואחד למטה ואחד לפניהם, מנמיך את הגבוה ומגביה את הנמוך והורג נחשים ועקרבים" עכ"ל רש"י.

הקשה רבי אליהו מורחי שם: "ואם הרבר כן, מדוע לא צייתה תורה לעשות בסוכה א' מלמעלה וא' מלמטה וד' מד' רוחותיה, מאחר שהסוכה אינה אלא דוגמת העננים, שהיו מסבבים את ישראל מלמעלה ומלמטה ומד' רוחותיהם. כדכתיב: בסכות תשבו וגו' למען ידעו דורותיכם כי בסכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים".

העננים בהלם נחשבים למעלה

ותירץ המהר"ל מפראג (בספרו "גור אריה" שם) ח"ל: "הענן שהיה מן השמים, בין שהיה למעלה, בין שהיה מן הצד, הכל הוא נחשב למעלה, כמו השמים אשר הם על הארץ, ואע"פ שהשמים הם תחת הארץ, הם על הארץ. שאין הארץ על השמים, וכן בענן עצמו שהוא בא מלמעלה ממש פאות העולם נחשב הכל עליהם".

"ציילתה מרובה מחמתה" – מהווה זכר לכל

הזבי"ה (ס"י תרכ"ה) כתב לתרץ עפ"י משי"ב (שם) שמצות סוכה אינה

לזכרון נט ההושבה בסוכות במדבר לבד, אלא לזכרון יציאת מצרים ושאר נפלאותיו ונוראותיו שעשה עמהם להגין עליהם ביציאת מצרים וכו'. הזכרון זה יגיע לאדם ע"י ישיבת סוכה שצילתה מרובה מחמתה, וזכר לענני כבוד שהגינו עליהם בכל מקום מפני החמה והשרב, וזוהו יגיע לזכרון שאר נפלאותיו ונוראותיו אשר עשה להגן עלינו ביציאת מצרים. והדבר ידוע שהאחד שלמטה לא היה להגן מפני החמה, כי אם להנמיך הגבוה. ואין מזה זכרון לשאר הגנות אשר הגין עלינו ביציאת מצרים.

זכר לענן העליון – כי רק הוא סוכך על כל אחד

הפרי מגדים (א"א ס"י תרכ"ה) כתב ליישב, כי היקף ענני הכבוד לא היה לכל אחד ואחד בנפרד אלא כל ישראל ביחד היו בסוכה אחת. ולכן כאשר מצות הסוכה נאמרה לכל יחיד ויחיד, לא נצטוו לעשות היקף של ארבע דפנות.

ה. טעם למה אין אנו עושים זכר גם למן ולבאר

עיקר הכוונה לזכור יציאת מצרים

עמד בזה הזבי"ה (שם) ח"ל: "שאם היה עיקר הכוונה בלמען ידעו שההושבה היה בסוכות לבד, אי"כ לא היה בזה רק זכירת החסד שעשה עמהם במדבר, ובודאי דהוה קשה דכמה מעלות טובות למקום עלינו, שהאבילנו את המן נתן לנו הבאר ושאר חסדים, ולמה ציזה יותר במצות סוכה לזכור החסד של ההושבה בסוכות יותר משאר החסדים, אבל אם עיקר הכוונה לזכור יציאת מצרים, אתי שפיר שכן הרבה מצות נצטוו זכר ליציאת מצרים, עכ"ל (ועיין בט"ו שם משי"ב בזה).

ענני כבוד – נט מיוחד

המב"ט בספרו "בית אלקים" (שער היסודות, פרק לו) כתב לבאר בטעם הרבר למה אין עושים זכר גם למן ובאר. וזהו תוכן דבריו: אע"פ שהמן והבאר היו נסים מפורסמים, מ"מ היו הכרחיים שאי

אפשר בלעדיותם, משא"כ ענני הכבוד שלא היו הכרחיים, לכן נקבע זכר לזה, להודיע שאף בדבר שאין בו הכרח, עשה עמהם הקב"ה נט ופלא (וכן כתב החיד"א, בספרו ראש דוד, פ' אמור בשם מו"ה חיים כפוסט ז"ל).

בלחם ובמים, אין הנט ניכר

טעם אחר במב"ט שם: בישיבת הסוכה יש רמז לענני הכבוד, אך באבילת לחם וזכר למן או בשתיית מים וזכר לבאר – לא יהיה הנט ניכר. שכן גם בכל ימות השנה אוכלים לחם ושותים מים.

המן והבאר ניתנו ע"י תלונות ותרעומות

טעם אחר לדבר, מביא החיד"א בספרו ראש דוד (ע"ה"פ פ' אמור) בשם מו"ה ישועה זיין: המן והבאר ניתן להם ע"י תלונותם ותרעומותם לפיכך לא ניתן להם מצוה לדורות זכר למן ובאר.

משא"כ ענני הכבוד ניתן להם ללא תלונות ותרעומות וכלי בקשה מוקדמת, רק בטובו וחסדו הגדול יתברך שמו, לפיכך עושים זכר לדבר ע"י מצות הסוכה.

זכר למן ולבאר מתקיים בסעודת החג

עוד כתב שם החיד"א בשם ספר צמח דוד: כמו שהמן היו בו כל טעמי המאכלים, כך הבאר היו בה כל טעמי המשקים, וכאשר אנו אוכלים בסעודת החג מיני מעדנים ושותים מיני ממתקים, אנו עושים בזה זכר גם למן ובאר.

ענני הכבוד היו מיוחדים לישראל

טעם אחר בחיד"א שם: נט ענני הכבוד מיוחד היה לישראל ולא לערב רב. ואילו נט המן והבאר היה גם בשביל הערב רב.

בספר בני יששכר (חדש תשרי, מאמר י') מבאר בזה את הכתוב: "למען ידעו דורותיכם כי בסכות הושבתי את בני ישראל" כלומר בני ישראל דוקא, למעט ערב רב. כי בענני הכבוד נבנתה תפארת ישראל.

10. דרשות חת"ס [ח"א כט]

בילקום [שע"י רמח הל"ו] לקדוש ה' וכו' זה יח"כ וכדעתו זה יח"כ ראשון של סוכות ונעשה דרכיך זה הש"נו. ול"ע נה. ענין ל"ע אי' וחש"נו של סוכות טפי ונשאר י"ג. וי"ל דלריך להצין נה ענין חג הסוכות לזכר ענני כבוד ציונים וצונן הל' דוקא, הל' ה' ענני כבוד צבל חסנה וי' טכיס, ועוד קשיא וי"ע ל' נעשה זכר לנן ולצאר ונ"ע ענני כבוד. אצל כדעת לע"ד עיקר קנחת החג היא כל יום קליחה של יח"כ וכנו שחוננו במדרש [ויק"ר אנוור] שהופסק ד' וניכיס צירס כנוי שחחר ונוכלחנה וכלח שהופסק כידון ללות כילוח, והנה הר"ח הצרורה שזכינו ציה"כ ליום קליחה כלע"ד כי החונאים צעגל פלטס ענני הכבוד ובשככלח להם ציה"כ וירד נשה נחרת יח"כ ולוה על כדעת הנושכן לכפר על העגל והם הצילו חלו כדעה צוקר צוקר עד ליל שבת שהעצירו קוב צונחנה והיא היתה ליל אי' של סוכות לפנ"ש תוס' צצ"ק [פ"צ ע"א ד"ה כדי וכו'] קירד נשה צירס צ' נחרת יח"כ, ול' כשכגנורה כדעת הנושכן כגנורה קליחה יח"כ וקלע הענן לוהן שכבר פלג

ועיכ יועצים צקוכה זכר לענני כבוד שקלעס ושהוא קינן על קליחת יח"כ, ותיינו לקדוש ה' וכו' זה יח"כ וכדעתו ליה"כ הל' ע"י י"ע אי' של סוכות כניל ושלח חומר עיקר י"ע הוא חלוכל ול' הסוכה קניל נעשות דרכיך זה חש"נו שפנור וכולל ותי"צ צקוכה וק"ל. וע"י לקונן ציי"ע של סוכות ח"ה:

11. ספר גר ישראל

באספן מנרנן ומיקבן (ראה סג, י) בפסולת גורן ויקב (סוכה יב.) ויש לדעת למה נשתנה מצות סוכה מכל המצוות, שאצל כולן חייבו אותנו שיהיה דוקא מן המובחר וההדור שבהם, טלית נאה אתרוג נאה וכדו ואילו כאן דוקא מן הפסולת? ונראה שהרמז בזה, כי כידוע עבודתינו ברה"ק, יוה"כ ועש"ת הוא בבחי' יראה מחמת אימת יום הדין, אבל סוכות זמן שמחתנו עבודתנו היא בבחי' אהבה, ומהו עבודת האדם בימי הדין? הרי הוא משליך את הפסולת שנמצא ברשותו והיינו המעשים הלא טובים ומתחרט עליהם וחוזר בתשובה, אבל מכיון שאין זה נעשה אלא מתוך יראה, בכוחו לעשות מזדונות לשגגות (יומא פו) אבל לא לעשותן לזכיות, ולכן כשמגיע חג הסוכות שאז זוכין לעשות תשובה מאהבה, שמהפך אותן לזכיות (יומא שם) בא הצי"ח ברמז בדבריהם ז"ל שיקח מן הפסולת שבדיו, שעדיין הם כשגגות ויעלם לבחי' סוכה, לעשות תשובה מאהבה ומתקן לאיתן (טו ישראל)

12. גליוני מגחת חן

גמ' אניצי פשתן, לפירש"י הוא מטמא בנגעים, אבל רוב ראשונים חולקים דלא מטמא בנגעים.

(א) לפי תוס' הואיל וקרוב לטומאה, לכן גזרו בהם. (ב) וי"א דעלולים הם לקבל טומאה, אם ימלא בהם כרים וכסתות (מאירי). (ג) וי"א דהואיל ונעשה בהם "עיבוד רב" נשתנו ויצאו מכלל "פסולת גורן ויקב" (רמב"ם ר"ן, ריטב"א). (ד) וי"א שאסורים משום גזירת אוצר, שהרי הם עשויין חבילות חבילות, (פסקי רי"ד).

13. שערים מצויינים בהלכה

קשורין הן. / נראה דיש לחלק דבחבילה
מקובצים כל הקנים ביחד שלא בסדר
ומקובץ גם בעביו, משא"כ מחצלת שמונחים
בסדר אחד בצד חבירו ואינו נראה כחבילה,
ולא נכנסה בכלל הגזירה דשמא יניחנה על
סוכתו כדי לייבשה, שאסור מה"ת. ונראה לי
דהו נמי כוונת הריטב"א לקמן (יג: ד"ה
דרש מרימר) שכתב בזה"ל, "ושמעין
שמותר לסכך בקנים הסדורים זה בזה, כיון
שלא נעשה לטלטלו בהם אע"פ שראוי
לטלטלם כולם כאחד כו". שוב מצאתי
בשלטי גבורים דהחבילות אוגדים אותם כדי
שלא יהא צריך לטלטלם אחד אחד, ולא
נעשו כן כדי להתקיים כן, אבל הצריפים
שאוגדים אותן להתקיים מלאכתן אין בהם
משום אגוד, והרי הן דומים למחצלאות
העשויות לסיכוך, שאע"פ שהן ארוגין
ואגודין, אין בהן משום אגוד ומסככין בהן.
ובשפת אמת נשאר בצ"ע על היתר
המחצלאות, והרי כתבנו החילוק ביניהן.

חבילי קש וחבילי זרדין אין מסככין בהן
כו'. פרש"י כשהן קשורין. וצ"ע
היאך מותר לסכך במחצלת גדולה שנעשה
לצורך סיכוך כדאיתא לקמן (יט:), והלא

14. חידושי הריטב"א מסכת סוכה דף יב עמוד ב

אמר רב יהודה הני שושי כו' עד כיון דסני ריחייהו שביק להו ונפיק. פ"א ופסולין מדרבנן, וכיון דמהאי טעמא
הוא יש לפסול אפ"ל לדפנות דבהא נמי שביק להו ונפיק, אבל בהיגי לא פסלינן אלא לסכך משום דנתרי ונפלי
ארישיה ואשולחניה, כנ"ל.

15. שערים מצויינים בהלכה

דף יג. כיון דסרי ריחייהו שביק להו ונפיק. ✓
כתבו הרמב"ם (סוכה פ"ה ה"ב)
והשו"ע (או"ח סי' תרכט סי"ד) דאין מסככין
בהן לכתחלה. וכעין זה תנן במס' שבת
(כד:): ר"י אומר אין מדליקין בעטרן מפני
כבוד השבת, ובגמרא שם (כה:): איתא, מ"ט
מתוך שריחו רע גזירה שמא יניחנה ויצא,
והולקת נר בשבת חובה, ופרש"י בשעת
הסעודה. ולפ"ז הכא נמי הרי מחויב לאכול
בסוכה, וע"י שריחו רע לא יאכל שם
סעודתו. וכתבו הריטב"א והר"ן דכיון
דהטעם משום ריח, א"כ גם הדפנות לא
יעשה מהם. והא דלא איתא כן בגמרא, נראה
עפ"י מה שפרש"י שהם מיני ירקות והעלים
רחבים, וירקות אינם ראוים לדפנות.